

Дузелбаева Айтолкын Болатовнаның
6D010500 – Дефектология мамандығы бойынша
философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынған
«Педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында мұғалім-
дефектологтарды дайындау» тақырыбындағы диссертациялық
жұмысының

АҢДАТПАСЫ

Зерттеудің өзектілігі. Заманауи әлемдік дамудың өзіндік ерекшелігі жетекші елдердің инновациялық қоғамының қалыптасудың жаңа кезеңіне ауысуы- білімдерді іздестіру, тарату және пайдалануға айрықша негізделген экономиканың құрылуы болып табылады. Аталған жағдайларда адами капиталдың рөлі артады, жас ұрпақтың өз кәсіби біліктілігінің артуына және мобильділіктің өсіміне деген үнемі қажеттілігін анықтай отырып, оның заманауи ойлау қабілетін дамытуға деген талабын қалыптастырады. Осыған орай, Қазақстан Республикасы Президентінің 2017 жылғы 31 желтоқсандағы «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» Жолдауында айқындалған бес басымдығының бірі ретінде «адами капитал сапасын жақсарту» белгіленген. Осы мақсатта экономикалық өсімнің жаңа моделінің орталық түйіні болатын білім беру жүйесінің рөлі өзгеріске ұшырап, субъективті идеялар іске асырылуда.

Белгіленген халықаралық және ұлттық беталыстар педагогикалық білімді жаңарту қажеттілігін заңды түрде қажет етті. Үрдістің негізгі бағдары біздің мемлекетіміздің Елбасысы «Қазақстанның әлеуметтік жаңаруы: жалпыға бірдей еңбек ететін қоғамға 20 қадам»: «...Қазақстандағы білім беру жүйесін жаңарту үш басты бағытқа негізделуі абзал: білім беру мекемелерін оңтайландыру; оқу-тәрбие үрдісін жаңарту; білім саласындағы қызметтердің тиімділігі мен қолжетімділігін жетілдіру» мақаласында берілген. Мемлекет басшысының жоғары білім жүйесін жаңарту жөніндегі және оны дамудың халықаралық деңгейіне шығару үндеуінің ерекше мәні бар жоғары білім жүйесінің сапасына ерекше көңіл аударылады. Жоғары оқу орындарының кадрлық құрамына, олардың материалды-техникалық қамтамасыздандырылуына және білім беру бағдарламаларының деңгейіне қатысты талаптарды және бақылауды күшейту қажет деп көрсетеді.

Осы міндет едәуір дәрежеде педагогикалық кадрларды даярлау жүйесіне қатысты болғандықтан дәл осы педагогтың өзі балалар мен жастардың ақыл-ой мен сана-сезіміне әсер етеді, өмірге, мемлекетке, қоғамға деген көзқарастарын қалыптастырады. Осыған байланысты, 2016-2019 жылдарға білім беру және ғылымды дамытудың Мемлекеттік бағдарламасының басты міндеттерінің бірі ретінде педагогикалық кадрлардың сапалы құрамын жоғарылатуы; педагогтар кәсібінің мәртебесін жетілдіру және олардың сапалы құрамының жоғарылауы; бәсекеге қабілетті кадрлардың сапалы даярлығын қамтамасыздандыруы; әлемдік беталыстар мәнмәтінінде жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі

білім мазмұнының жаңаруы. Сол себепті білім жүйесін жаңарту-бұл мемлекеттің ауқымды бағдарламасы деп айтып бағуға болады, ол арқылы нақты шаралардың жоспары құрастырылды және жүзеге асырылуда, олардың бірі мектептердің басшылары мен мұғалімдер біліктілігінің даярлығы, қайта даярлығы және жетілдірілуі болып табылады. Осыған сәйкес, елімізде болып жатқан білімді ауқымды жаңарту жағдайында, жасампаз ойлай білетін, озық, жаңарту технологияларын игерген, тәжірибеде эксперименттік қызметпен айналысатын педагогтың рөлі артады. Қазіргі уақытта педагогтың кәсібилілігі ғана емес, сонымен қатар оқуға, өз шеберлігін жетілдіруге талпынысы бағаланады.

Осы міндетті шешуге ҚР-ң 2017 жылдың маусымында арнайы құрастырылған және бекітілген «Педагог» атты Кәсіби стандарттың негізгі қағидалары бағытталды. Алайда осы күнге дейін дефектолог мұғалімнің кәсіби құзыреттеріне талаптар стандартталмады. Сол себепті осы міндеттің шешімі ерекше өзекті болып табылады, себебі нақ арнайы білім беру жүйесінде елеулі өзгерістер болып жатыр. Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан-2050» Стратегиясы»: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» халыққа деген Жолдамасында өзекті міндеттердің бірі «Денсаулығы жағынан мүмкіндіктері шектеулі балалар үшін бейімді білім ортасын жасау. Мұндай орта өз құрдастарымен қатар білім алу үшін қажет». Мүмкіндіктері шектеулі балалар білімдерінің жаңа мақсаттары арнайы педагогтарға жаңа талаптарды қойғызады. Білім беруді реформалау жағдайында жаңа тұжырымдамалы ойлайтын, болып жатқан әлеуметтік-педагогикалық үрдістердің мәнін түсінетін арнайы педагогтарды даярлау қажеттілігі туындайды. Көптеген әлеуметтік факторларды, жақын ортаның өзгешелігі мен әлеуметтендіру ерекшеліктерін ескере отырып дамуындағы түрлі ауытқулары бар балалармен жұмыс жасауға бағытталған бұрын-сонды болмаған жоғары санатты дефектолог-мамандар қажет.

Аталған факті ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар санының арту, ҚР-дағы арнайы білім берудің ұлттық жүйесі құрылымдарының ерекшеліктері, қалалық және ауылдық аймақтардың еңбек нарығындағы сұраныстардың әртүрлі болуы, арнайы білім берудегі дәстүрлі ұйымдармен қатар жаңа үлгідегі ұйымдардың пайда болуы, сондай-ақ тар шеңберде мамандандырылған арнайы ұйымдармен (жеке – естімейтін және нашар еститін балаларға арналған; көзі көрмейтін және нашар көретін; ойлау қабілетінде ауытқуы бар (ақыл-ойы жетілмеген) және ойлау қабілеті жетілмеген балаларға (психикалық дамуы тежелген балалар) арналған және т.б.) қатар қалыпты дамып келе жатқан балалармен дамуында ауытқуы бар балалар бірге білім және тәрбие алатын жаңа инклюзивті (интеграцияланған) топтардың және сыныптардың құрыла басталуы себептеріне негізделген.

Қазіргі уақытта мүмкіндіктері шектеулі балаларға қатысты қалыптасқан қоғамдық тәжірибені қайта бағалау, арнайы педагогика саласындағы маманға қойылатын талаптар жүйесін және оны даярлау жүйесін өзгертуді көздейді. Осы және көптеген басқа сұрақтардың шешімі білім беру ұйымдары үшін

мамандарды даярлау үрдісін жетілдіру механизмі ретінде арнайы педагогиканың мазмұны, формасы, әдістері және технологияларының жаңаруы арқылы болуы мүмкін. Осыған байланысты бүгінгі кезеңнің ерекшелігі – шешімі ерекше білім беру қажеттіліктері бар жандарға көмек көрсету және оларды сәтті түрде әлеуметтендіру бойынша маңызды жолдардың бірі ретінде мұғалім-дефектологтарды дайындауға бағытталған жаһандық міндетті ой иелігінен өткізуді талап етеді.

Тек қана арнайы, сонымен қатар жалпы білім беру білім алу ұйымдарында әр балаға оның қандай да бір ауытқулардың болуына қарамастан құндылықты қатынасты қайта ойлау жағдайында түрлі типті ұйымдарда, түрлі санатты балалармен шығармашылық тұрғыда жұмыс жасай алатын жаңа типті мұғалім - дефектологқа деген қажеттілікті көптеген шетел және отандық зерттеушілер өз еңбектерінде көрсетеді. Арнайы білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеу үшін педагог кадрларды даярлаудың жалпы және әдістемелік мәселелері шетелдік (В.М. Allen, Р. Lacey, М. Welch, Д.И. Азбукин, Г.С. Акиева, И.М. Бобла, Е.Л. Гончарова, А.И. Живина, Х.С. Замский, А.И. Иваницкий, В. Карвялис, Г.М. Коротова, А.И. Минасян, Н.С. Морозова, Н.М. Назарова, Е.Г. Речицкая және т.б.) өз жұмыстарында зерттеп, тоқталды.

Отандық ғалымдардан В.В. Боброва, Р.К. Луцкина, З.А. Мовкебаева, Ж.И. Намазбаева, К.К. Өмірбекова, А.К. Рсалдинова, Р.А. Сулейменова, А.К. Сатова және т.б өз еңбектерінде мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс жасайтын мамандарды дайындауды қарастырды. Зерттеушілер (В.В. Воронкова, С.Д. Забрамная, В.З. Кантор, Е.А. Медведева, Н.Д. Шматко) мұғалімнің мүгедектігі бар тұлғаны қалыптастыруда және дамытудағы жетекші рөлінанықтады. Мұғалім-дефектологтардың кәсіптік білім беруін ұйымдастыру мен мазмұнын (А.А. Дмитриев, Е.Т. Логинова, Н.М. Назарова, М.Н. Перова, Б.П. Пузанов, И.М. Яковлева) секілді ғалымдар айқындады.

Мұғалім-дефектолог тұлғасының негізгі талаптары белгіленіп, «Дефектология» мамандығы бойынша студенттерді оқытудың дәстүрлі мазмұны мен әдістемесі Р.О. Агавелян, С.А. Лабутина, К.К. Өмірбековамен анықталынып, арнайы педагогтардың кәсіптік құзыреттілігін қалыптастырудың кейбір заманауи технологиялары В.В. Боброва, Е.В. Колтакова, Т.А. Соколовская, Н.Н. Яковлевамен ғылыми дәлелденді. Сонымен қатар инклюзивті білім беру ұйымдарында жұмыс істеу үшін мамандарды даярлаудың негізгі мазмұны А.М. Витковская, З.А. Мовкебаева және т.б. анықталды. Алайда, қазіргі уақытта арнайы педагогтың оларды белгілеуде байланысы үзілген және ешбір негізі жоқ кәсіптік құзыреттілігінің кейбір сипаттамалары жеке зерттеушілермен анықталды, мұғалім-дефектологтарды кәсіби даярлаудағы ғылыми негізделген ықпалдастық тәсілдемесі жоқ.

Сонымен бірге көрсетілген зерттеулердің нәтижелері көбінесе пайымдау деңгейінде болып, жаңа тәсілдеменің құрылымдалмағандығына байланысты тәжірибеде пайдалануға қиынға соғуда.

Педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында мұғалім-дефектологтарды дайындау мәселесі бойынша заманауи зерттеулерді талдау мынандай **қарама – қайшылықтарды** анықтауға мүмкіндік берді:

- қарастырылып отырған мәселенің теориялық, концептуалдық, жүйелі, тұтас негіздемесінің болмауы және шынайы әлеуметтік мәдени жағдайды ескере отыра дефектологтарды жоо-ны және жоғары оқу орынынан кейінгі дайындығының жаңартылуының қажеттілігін түсінумен, қоғамның әлеуметтік тапсырысы арасында;

- ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарға инклюзивті білім беру ұйымдарында білікті психологиялық-педагогикалық қолдауды қамтамыз ету бойынша мемлекеттік саясат талаптарымен арнайы мектепке дейінгі және мектеп ұйымдарына мұғалім-дефектологтарды дайындаудың дәстүрлі бағдарлануы арасында.

Осы қарама-қайшылықтар зерттеу жұмысымыздың *мәселесін* педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында болашақ мұғалім-дефектологтарды қалай дайындау тиімді? – деген сұрақ түрінде тұжырымдап, зерттеу тақырыбын **«Педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында болашақ мұғалім-дефектологтарды дайындау»** деп алуға негіз болды.

Зерттеудің мақсаты: педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында мұғалім-дефектологтарды дайындаудың теориялық негіздерін айқындап, ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету.

Зерттеу нысаны: педагогикалық жоғары оқу орнында дефектологтарды кәсіби дайындау үрдісі.

Зерттеу пәні: педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында жұмыс жасауға мұғалім-дефектологтардың дайындығын қалыптастыру

Зерттеудің ғылыми болжамы: егер, жоғары оқу орнында арнайы педагогтарды дайындау үрдісін когнитивтік-құндылықты, тұлғалықты-мотивациялық және тәжірибелік-бағдарланған кәсіби қызметтің компоненттер жиынтығын қалыптастыру бойынша интегралды әрекет түрінде ұйымдастырса, онда болашақ мұғалім-дефектологтардың педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында кәсіби қызметке дайындығы қамтамасыз етіледі, өйткені көрсетілген компоненттер арнайы және инклюзивті білім беру жүйесінде қызметтің арнайы түрлеріне біртұтас дайындыққа жағдай жасайды.

Алға қойған болжамның дәлелдемесі зерттеудің мынадай **міндеттерін шешумен** байланысты:

- «педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында мұғалім-дефектологтарды дайындау» ұғымының психологиялық, педагогикалық категория ретінде мәнін анықтау;
- педагогикалық білім беруді жаңартудың, оның ішінде дефектологиялық білім берудің саяси, әлеуметтік-экономикалық алғышарттарын анықтау;
- арнайы педагогтарды дайындаудың шетелдік және отандық тәжірибесін жүйелендіру;

- дайындаудың мазмұнын, формасы мен әдістерін бейнелейтін, педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында мұғалім-дефектологтарды дайындаудың тәжірибеге-бағдарланған моделін жасау және теориялық негіздеу;
- педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында мұғалім-дефектологтарды дайындаудың әдістемесін жасап, тәжірибелік эксперименттен өткізу және ғылыми-тәжірибелік ұсыныстар беру.

Зерттеудің жетекші идеясы кәсіби әрекеттің когнитивтік-құндылықты, тұлғалықты-мотивациялық және тәжірибелік-бағдарланған компоненттерін қалыптастыру бойынша интегралды әрекет педагогикалық білім беруді жаңарлату жағдайында кәсіби әрекет етуге болашақ мұғалім-дефектологтардың дайындығын қамтамасыз етеді.

Зерттеудің әдіснамалық және теориялық негіздері:

- биологиялық, әлеуметтік және жеке бас бірлігімен анықталатын адамның тұтастық идеясы (Ф.Бэкон, В.Г.Маралов, В.Д.Шадриков);
- педагогикалық құбылыстарды зерттеудегі жүйелік тәсілдемесінің тұжырымдамасы (В.Г. Афанасьев, В.И. Загвязинский, В.В. Краевский, Д.А. Новиков, М.П. Поташник);
- тұлғаның акмеологиялық тұжырымдамасы және кәсіби шеберлікті жетілдіру (Б.Н. Ананьев, В.Г. Зазыкин, А. А. Деркач, Н.В. Кузьмина, А.К. Маркова және т.б.);
- әрекет теориясы (Л.С. Выготский, А.Н. Леонтьев, С.Л. Рубинштейн, Э. Эриксон);
- тұтас педагогикалық үрдістің теориясы (Ю.К. Бабанский, И.В. Блауберг, В.С. Ильин, М.Н. Скаткин, Н.Д. Хмель, Б.Г. Юдин және т.б.);
- кәсіптік білім берудегі құзыреттер тұжырымдамасы (Э.Ф. Зеер, И.А. Зимняя, В. В. Сериков, А. В. Хуторской және т.б.), арнайы білім беруде (Н.Н. Малофеев, Н.М. Назарова, Г.Н. Пенин, Л.М. Шипицына және т.б.);
- педагогтардың біліктілігін дайындау және жетілдірудегі жеке бас-қызметтік тұжырымдамасы (Н.Г. Калашникова, Н.В. Кузьмина, В.А. Сластенин, Г.С. Сухобская) және т.б.;
- тұлғаны қалыптастырудағы жүйелік, жеке бас және қызметтік тұжырымдамалары (И.В. Блауберг, В.В. Давыдов, А.Н. Леонтьев, С.Л. Рубинштейн, Г.П. Щедровицкий және т.б.);
- білім беруді ізгілендіру (Е.А. Александрова, О.С. Газман, Н.Б. Крылова және т.б.), педагогикалық технологиялар, педагогикалық жүйелерді құрастыру саласындағы зерттеулер (В.П. Беспалько, Б.С. Гершунский, Н.И.Запрудский және т.б.);
- педагогикалық жүйелердің және тәрбиелеу технологияларының құрылымдық-мазмұндық сипаттамаларын жан-жақты дайындау беталыстары (В.П. Беспалько, А.А. Леонтьев және т.б.);
- педагогикалық жобалаудың теориялық негіздері (В.П. Беспалько, И.И. Ильясов, Ю.С. Тюнников және т.б.) болып табылады.

Максатына сәйкес келесі **зерттеу әдістері** таңдалды: теориялық әдістер - зерттеу тақырыбы бойынша әдебиеттердің, нормативті-құқықтық және әдістемелік материалдардың талдауы, шетел және отандық жоғары оқу орындарында мұғалім-дефектологтар дайындық тәжірибесі мен ұйымдастыру формаларын зерделеп, танысу. Эмпирикалық әдістер - сауалнама, бақылау, әңгімелесу, диагностикалық әдістер, педагогикалық эксперимент, мәліметтерді статистикалық талдау әдістері.

Зерттеу базасы: Павлодар мемлекеттік педагогикалық институты (ПМПИ) және Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті (Абай атындағы ҚазҰПУ). Тәжірибенің түрлі түрімен 322 адам қамтылды.

Зерттеу нәтижелерінің ғылыми жаңалығы және теориялық мәнділігі:

- «педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында мұғалім-дефектологтарды дайындау» ұғымының психологиялық, педагогикалық категория ретінде мәні анықталды;
- педагогикалық білім беруді жаңартудың, оның ішінде дефектологиялық білім берудің саяси, әлеуметтік-экономикалық алғышарттары сипатталды;
- арнайы педагогтарды дайындаудың шетелдік және отандық тәжірибесінің формалары мен әдістері жіктеленді;
- педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында мұғалім-дефектологтарды дайындаудың тәжірибеге-бағдарланған моделі жасалды;

Зерттеудің практикалық маңыздылығы:

1. Педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында жұмыс атқаруға арнайы педагогтар дайындығының тәжірибеге-бағдарланған моделі құрастырылды.

2. Зерттеу барысында жоғары оқу орындарында мұғалім-дефектологтарды дайындау барысында табысты қолдануға болатын, «Арнайы және инклюзивті білім берудегі этнопедагогикалық тұғырлар» (2017ж.) әдістемелік құралы құрастырылды.

3. Дамуында бұзушылықтары бар балалармен жұмыс жасау кезіндегі барлық рөл мен функциялар жиынтығын орындау үшін мамандар дайындығының қажетті дәрежесін қамтамасыз етуге бағдарланған білім беру үрдісін ұйымдастыруға, педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында жұмыс атқаруға арнайы педагогтардың дайындығы бойынша құрастырылған тәжірибелік ұсыныстар, байланысты жасалған тәжірибеге –бағдарланған моделі жоғары оқу орындарындағы дефектологиялық мамандықтарда көмектеседі.

4. Зерттеу материалдары бойынша жұмыс оқу жоспарына «Мұғалімнің (дефектологтың) кәсіби бағыттары» элективті пәні әзірленді және енгізілді.

Қорғауға ұсынылатын негізгі қағидалар:

1. Негізін гуманитарлы құрамдас бөлігі (тұлғаның аса өнегелі қасиеттері және болашақ кәсібінің әлеуметтік маңыздылығын түсіну) құрайтын, интегративті психолого-педагогикалық білім беру ретінде қарастырылатын,

«педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында мұғалім-дефектологтардың дайындығы» ұғымының мәндік сипаттамасы, сонымен қатар әдістемелік құбылыстардың мәнін жүйелі қабылдау кәсіби икемі (бірқатар арнайы пәндік әдістемелер шеңберінде әдістемелік қызметтің кешенді, жүйелі білімдерін, икемдерін, тәсілдерін игеруі).

2. Студенттерде кәсіби дайындықтың когнитивтік- құндылықты, тұлғалықты-мотивациялық және тәжірибелік-бағдарланған компоненттерін кешенді қалыптастыруды қажеттілігін негіздейтін, педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында мұғалім-дефектологтар дайындығының иерархиялық құрылымының сипаттамасы.

3. Шетелдерде мұғалім-дефектологтарды дайындаудың құрылымды жинақталған әдістері және формалары.

4. Ерекше білім алу қажеттіліктері бар балаларға ынталандыру-құндылықты пікірлері және құндылықты-бағдарлық қарым-қатынасына ие, кәсіби шеберлікті, жалпы және кәсіби мәдениетті жете меңгерген, болашақ маман тұлғасының тиімді кәсіби қалыптасу мақсаттарына бағынышты, иерархиялық өзара байланысқан компоненттер жиынтығы түрінде ұсынылған, педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында жұмыс атқаруға арнайы педагогтар дайындығының тәжірибеге-бағдарланған моделі.

5. Педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында мұғалім-дефектологтарды дайындаудың әдістемесі және оны жүзеге асырудағы тәжірибелік ұсыныстар.

Зерттеу нәтижелерінің дәлелдігі мен негізділігі зерттеудің мақсаты, міндеттері, пәні мен логикасына сәйкес жүргізілген бастапқы әдістемелік ұстанымдармен, тәжірибелік жұмыстың құрылымымен, мақсаттың адекваттылығымен және зерттеу нәтижелерінің статистикалық өңдеуде пайдаланылатын әдістермен қамтамасыздандырылған.

Зерттеу кезеңдері. 2014 және 2017 жылдар аралығында жүргізілген үш кезеңнен тұрады.

Бірінші кезең(2014-2015 жж.)—*дайындықты-талдамалы*—зерттеу мәселесі бойынша әдебиеттерді зерделеуге, ғылыми және тәжірибелік тұрғыда мәселенің өңделгендігін талдауына, зерттеудің идеясы мен мәселесінің тұжырымдамасына, мақсаттың, объектінің, пәннің, болжамның, зерттеу міндеттері мен әдістерінің айқындалуына арналған.

Екінші кезең(2015-2016 ж.)—*тәжірибелік-түрлендіру*. Осы жылдары дефектология мамандығында оқитын студенттердің педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында жұмыс жасауға дайындық қалпының зерттелуі жүргізілді, жоғары оқу орнындағы мұғалім-дефектологтардың кәсіби дайындығының ұйымдастырушылық-педагогикалық шарттарының тәжірибелік-теориялық іріктеуі орындалды, педагогикалық білім беруді жаңарту жағдайында жұмыс атқаруға арнайы педагогтар дайындығының тәжірибеге-бағдарланған моделі жасалды және оны жүзеге асыру тетіктері және тәжірибелі зерттеу кезеңдерінің ұйымдастырылуы мен өткізу әдістемесі сипатталды.

Үшінші, жинақтау кезеңінде (2016-2017 ж.) өңделген модельдің тиімділігі тексерілді, зерттеу нәтижелерінің талдауы жүргізілді, зерттеу мәселесі бойынша қорытындылар тұжырымдалды, диссертация мәтіні рәсімделді.

Зерттеу нәтижелерін апробациялау және енгізу: Зерттеу жұмысының негізгі тұжырымдары, теориялық және практикалық нәтижелері халықаралық конференцияларда талқыланды:

1. «Арнайы (дефектологиялық) білім беру» бағыты бойынша бакалавриаттың жобалы білімдік бағдарламаларын жоспарлау. «Академик Төлеген Тәжібаев – Қазақстандағы психология және педагогика ғылымдарының негізін қалаушы» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары . Алматы, 2014. –Б. 205 -206 .

2. Білім беруді жаңарту жағдайында болашақ мұғалім-дефектологтарда кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру. // I Международная научно-практическая конференция «Педагогика и современные аспекты физического воспитания» Украина (Краматорск), 2015. –С. 155-161

3. Формирование профессиональных компетенций у будущих учителей-дефектологов. // VIII Международная научно-практическая конференция молодых ученых и студентов: «Теоретические и прикладные вопросы специальной педагогики и психологии». Россия (Курск), 2015. –С. 85-89

4. Инклюзивті білім беру жағдайында педагог-дефектологтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру. // «Білім берудегі инновациялар: ізденіс және шешімдер» атты II Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. I том. Алматы, 2015. –Б. 158-160

5. Қазақстан Республикасында білім беруді жаңарту жағдайында жоғары дефектологиялық білім берудің келешегі. // II Международная научно-практическая конференция «Педагогика и современные аспекты физического воспитания». Краматорск, Украина, 2016. –С. 333-339

6. The ratio of students of higher educational institutions for joint training with disabled people. // 31 st International Congress of Psychology ICP. -2016. Yokohama. Japan / Teaching Psychology. P. – 248-252

7. Этнопедагогическое содержание профессиональной подготовки педагогов-дефектологов. // Арнайы білім беру: XIII халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. Том 1. Ресей (Санкт-Петербург), 2017. –С. 137 -139

Жарияланымдар. Диссертациялық жұмыстың мазмұны бойынша барлығы 18 еңбек жарық көрді. Соның ішінде 6 мақала ҚР БЖҒМ Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті ұсынған ғылыми басылымдарда, 1 – Scopus базасына енген шетелдік басылымдарда, 7 – алыс-жақын шетелдік халықаралық ғылыми конференцияларында, 3 – оқу-әдістемелік құралдары жарияланды.

Жұмыстың құрылымы мен көлемі. Диссертация кіріспеден, екі бөлімнен, қорытындыдан, әдебиеттер тізімінен және қосымшалардан тұрады. Диссертацияның негізгі мәтіні 157 бетте баяндалды.